

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja niihin liittyviksi laeiksi

Suomen Reserviupseeriliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta aiheesta, jolla on huomattava merkitys Suomen maanpuolustukselle ja puolustusyhteistyölle.

Lakiesityskokonaisuus perusteluineen on erittäin kattava ja eri toimialoja syvällisesti käsittelevä. Valmistelutyö on ollut mittava. Esityksessä tuodaan selkeästi esille myös tulkinnanalaisuudet tietyissä asioissa ja todennäköinen tarve tehdä myöhemmin tarkennuksia lakeihin, kun toiminnasta on saatu riittävästi käytännön kokemuksia.

Esityksessä todetaan, että jäsenyyden myötä kansainvälisen puolustusyhteistyön muodot monimuotoistuvat. Vieraan valtion joukkojen asemaa ulkomailla koskee lukuisa määrä oikeudellisia kysymyksiä. Tilanne, jossa lähettävän valtion joukon asema olisi oikeudellisesti epäselvä, olisi pitkällä aikavälillä kestämaton. Nato SOFAn tavoitteena on määrittellä näiden joukkojen asema silloin, kun ne ovat toisen sopimuspuolen alueella virallisten tehtäviensä yhteydessä. Pariisin pöytäkirjalla Nato SOFAn määräysten soveltamisala ulotetaan myös Naton esikuntiin ja niiden sotilas- ja siviilihenkilöstöön.

Esityksen perusteluissa tuodaan esille eroavaisuudet ja käytänteet eri NATO-maiden välillä. Tanskan lainsäädäntöä voidaan pitää edistyksellisenä aineiston perusteella. Kyselyyn vastanneista maista suurimmalla osalla ei ollut minkäänlaista kansallista Nato SOFAa täydentävää lainsäädäntöä tai kysymykset eivät olleet tulleet ajankohtaisiksi ottaen huomioon, että toimintaa on harjoitettu usean vuosikymmenen ajan. Valmistelussa olisi hyvä tehdä jatkossa kiinteää yhteistyötä ainakin muiden pohjoismaiden kesken yhtenäisten käytänteiden luomiseksi.

Voimassa olevan lainsäädännön kuvaaminen ja sen arviointi on rajattu siihen lainsäädäntöön, jolla on välitön yhteys näihin pöytäkirjoihin. Kyseiset sopimukset koskettavat useita toimijoita ja toimialoja. Pfp SOFA:sta saatuja kokemuksia on huomioitu lakivalmisteluissa, joskin soveltamistilanteiden todetaan olleen vähäisiä ja osaa artikloista ei ole sovellettu lainkaan.

Vaikka Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan määräykset koskevat laajasti valtionhallintoa, viranomaisyhteistyön keskiössä on Puolustusvoimat. Lainsäädännön muutoksilla voi olla heijastevaikutuksia Puolustusvoimien toimintaan ja Puolustusvoimien sisäisiin määräyksiin. Puolustushallinnossa tarkastellaan Nato-jäsenyydestä johtuvia muutostarpeita kansallisen lainsäädännön kehittämisen yhteydessä erillisessä hankkeessa.

Suomen osallistuessa Naton kansainvälisten sotilasesikuntien toimintaan, tulee näihin lähetettävän henkilöstön asema määräytymään Pariisin pöytäkirjan kautta. Vastaavasti Suomeen lähetettävien Naton kansainvälisten sotilasesikuntien henkilöstöön sovelletaan myös Pariisin pöytäkirjaa. Pöytäkirjan soveltaminen voi koskea myös tilanteita, jossa

Suomeen perustettaisiin Naton esikuntia tai osaamiskeskus. Sopimusta voidaan soveltaa myös yksittäisiin asevoimien palveluksessa oleviin siviilihenkilöihin ja siinä ratkaisevaksi on muodostunut asevoimien palveluksessa oleminen. Näiden käsittely kuuluu seuraavan vaiheen lakivalmisteluihin ja siinä toivotaan kiinteää yhteistyötä reserviläis- ja maanpuolustusjärjestöjen kanssa, erityisesti niissä asioissa, jotka koskevat reserviläisten roolia ja asemaa sekä joukkorakenteessa että esikuntatehtävissä.

Pohjois-Atlantin sopimuksen hyväksymisestä koskevassa hallituksen esityksessä 315/2022 vp todetaan Suomen jäsenyyden Natossa edellyttävän, että Suomi liittyy myös tiettyihin muihin Naton puitteissa tehtyihin sopimuksiin, kuten Nato SOFAan ja Pariisin pöytäkirjaan. Perustuslakivaliokunta linjasi tuolloin, että eduskunta voi päättää asiasta yksinkertaisella enemmistöllä. Nyt esityksessä edellytetään 2/3-osan hyväksyntää, mitä voi pitää tietyllä tavalla epäjohdonmukaisena aikaisempaan perusteluista huolimatta.

Suomen Reserviupseeriliitto ry haluaa jo tässä vaiheessa tuoda esille reserviläisten osaamisen ja sen hyödyntämismahdollisuudet tulevina vuosina, kun muun muassa nämä heijaste- ja seurannaisvaikutukset alkavat konkretisoitumaan toiminnaksi ja erilaisiksi henkilöstö- ja osaamistarpeiksi. Suomessa on monesta muusta Nato-maasta poikkeava reserviläisjärjestelmä ja tulevassa suunnittelussa sekä esityksissä tulee huomioida myös reserviläisten asema, oikeudet ja velvollisuudet.

Liitot pitävät esitystä suunnittelun ja toimeenpanon tässä vaiheessa onnistuneena.